

Dünya Bankası Grubu ve Uluslararası Para Fonu Governörler Kurullarının 2009 Yıllık Toplantıları Açılış Konuşması

Dominique Strauss-Kahn
Uluslararası Para Fonu Başkanı

İstanbul, 6 Ekim 2009

Sayın Başkan, guvernörler, saygıdeğer misafirler, Uluslararası Para Fonu adına sizlere bu toplantılara hoş geldiniz demekten büyük bir mutluluk duyuyorum. Sizlerle İstanbul'da, her yeri tarih ve kültürle dolu olan, doğuyu ve batıyı bir araya getiren bu muhteşem şehirde bir araya gelmek benim için büyük bir zevk. Uluslararası işbirliğinin barışa ve refaha giden yolu açtığı küreselleşmiş bir dünyada toplantı yeri olarak bundan daha uygun bir seçim yapılamazdı. Kardeş kuruluşumuzu mükemmel bir şekilde yönettiği için değerli dostum Bob Zoellick'e teşekkür etmek istiyorum. Türkiye'deki ev sahiplerimize, misafirperverlikleri ve yaptıkları mükemmel organizasyon için şükranlarımı sunuyorum. Son olarak, geçtiğimiz yıl boyunca verdikleri kesintisiz destek için Başkan Nguyen Van Giau'ya, değerli guvernörlerimize, hepinize teşekkür etmek istiyorum.

Şöyle bir durup, bugün ulaştığımız noktayı düşünmenizi istiyorum. Bundan bir yıl önceki buluşmamız sırasında, Lehman Brothers henüz yeni iflas etmişti. Belirsizliğin tam bir paniğe dönüşmesiyle birlikte, dünyanın dört bir yanında ekonomik faaliyet serbest düşüşe geçmişti. İnsanlar Büyük Buhran benzeri bir felaket yaşanmasından korkuyordu. Oysa bu kürsüden sizlere hitap etmekte olduğum bugün, dünya bambaşka bir yer haline gelmiş durumda. Korkular umuda dönüşüyor. Sanki bir uçurumun kenarından dönmüş gibiyiz. Zafer ilan etmek için henüz çok erken olsa da, en azından düzelme yoluna girmiş bulunmaktayız.

Geçtiğimiz yıl son derece önemli değişimler yaşadık. Bunların en önemlisi, krizle karşı karşıya kalan ülkelerin, tüm dünyanın ortak menfaatlerini dikkate alarak, ortak sorunlara ortak çözümler bulmak amacıyla bir araya gelmesiydi.

Şu anda tarihi bir dönüm noktasında bulunuyoruz. Tarihten de biliyoruz ki, dünya ülkeleri ortak sorunlara çözüm bulmak üzere dayanışmacı bir ruhla bir araya geldiğinde, bir barış ve refah döngüsü elde edilebilmekte ve beraberinde çatışma ve durgunluk getiren kısır döngüler bertaraf edilebilmektedir.

Krizi izleyen dönemde dünyayı şekillendirmemize imkân verecek olan bu fırsatı kaçırmamalıyız. Ancak, bizi bekleyen sorunları aşabilmemiz için, hem tek tek ülkeler düzeyinde, hem uluslararası düzeyde, hem de IMF düzeyinde yeni duruma uyum sağlamamız ve değişmemiz gerekmektedir.

Bugün sizlere bu değişim temasından bahsetmek istiyorum.

Müsaadenizle sözlerime küresel ekonomi ile başlamak istiyorum. Kritik durumu atlattığımız kanaatindeyim. Finansal şartlar ciddi ölçüde düzelmiş durumdadır ve büyüme motoru yeniden çalışmaya başlamış gibi görünmektedir. Yaptığımız son tahminlere göre, 2009'da %1 küçülen küresel ekonomi, 2010'da yaklaşık olarak %3 büyüyecektir. Bir önceki yıllarla karşılaştırıldığında çok çarpıcı bir fark görülmektedir.

Buna rağmen, önümüzdeki döneme baktığımızda, dünyanın kriz sonrasında çok farklı bir yer olacağını, ve çok farklı bir yer olmak zorunda olduğunu görüyoruz. Bu gerçeğe uyum sağlamamız ve sürdürülebilir ve geniş tabanlı büyümeyi sağlayacak politikalar geliştirmemiz gerekmektedir.

Her şeyden önce, kriz henüz sona ermiş değildir. Düzelme vakit alacaktır ve özel talep halen kendi ayakları üzerinde duracak noktaya gelmemiştir. Borç azaltma çabaları bir süre daha devam edecektir. Talep tarafında ise, özellikle de hanehalkı bilançolarının zayıf kaldığı ülkelerde, tüketim halen geçici mahiyettedir.

İşsizlikteki artış, olumlu gelişmeleri uzun süre gölgelemeye muhtemelen devam edecektir. Büyüme hızının yükselmekte olmasına rağmen, istihdamın artmaya başlaması vakit alacaktır. Buna paralel olarak, pek çok ülkede 2010 yılı boyunca işsizlik artmaya devam edecektir.

90 milyon insanın ağır fakirliğe sürüklenmiş olduğu tahmin edilen düşük gelirli ülkelerde durum özellikle ciddidir. Burada söz konusu olan şey, sadece işsizliğin artması veya alım gücünün düşmesi değildir. Sosyal güvenlik ağlarının zayıf olması nedeniyle, bu ülkelerde bir ölüm-kalım meselesi söz konusudur. Harekete geçmememiz halinde, bu durum toplumsal huzursuzluklarla, siyasi istikrarsızlıkla veya savaşa sonuçlanabilir.

Dolayısıyla, küresel ekonomi son derece nazik bir durumda bulunmaya devam etmektedir. Politika desteğinin zamanından önce geri çekilmesi, düzelme sürecinin sona ermesine sebep olabilir. Politikacılar elbette makul çıkış stratejilerinin tasarımını yapmalıdırlar. Ancak bunların uygulanması için henüz çok erkendir.

İyimserliğin hakim olmaya başladığı şu günlerde, finans sektöründeki sorunların çözülmesine yönelik çabaların hızı kesilmemelidir. Zararların tam olarak tahakkuk ettirilmesi, banka sermayelerinin arttırılması ve banka bilançolarının düzeltilmesi ihtiyacı halen devam etmektedir. Bunlar yapılmadığı müddetçe, düzelme süreci tehlike altında olmaya devam edecektir.

Düzenlemelerin kapsamının genişletilmesi, sermaye ve likidite tamponlarının güçlendirilmesi ve sistemin bütünü bakımından önem taşıyan kurumların daha yakından izlenmesi gibi, finans sistemini daha güvenli ve istikrarlı hale getirecek çalışmalara devam etmemiz gerekmektedir.

Krizin de ötesine bakarsak, küresel büyüme dengelerinin yeniden kurulması gerektiği görülmektedir. Geçmişte küresel ekonomi ABD’li tüketicilerin desteğiyle yürürken, şu anda ABD’deki bireylerin tasarruf oranı ciddi ölçüde yükselmiş durumdadır ve bu oran bir süre daha bu yüksek seviyede kalabilir. Bu durumda, küresel ekonominin büyümesine öncülük etme sorumluluğu, ihracata dayalı büyüme modelini uygulayan ülkeler başta olmak üzere diğer ülkelere düşecektir. Bu dönüşümün sağlanması kolay olmayacaktır.

Ekonominin düzelmeye başlaması ve muhtemel bir facianın engellenmiş olması tesadüf değildir. Bu sonuç, geçtiğimiz yıl içinde küresel yönetim alanında köklü değişiklikler yapılması sayesinde elde edilmiştir. Daha önce benzeri görülmemiş sayıda ülke, ekonomi politikaları alanında daha önce benzeri görülmemiş ölçüde yoğun bir işbirliğine gitmiştir. İleride çocuklarımız ve torunlarımız geçmişe dönüp bu krize baktıklarında, hatırlayacakları en önemli şeyin bu işbirliği olacağı kanaatindeyim. Bu, bizim onlara bırakacağımız son derece değerli bir miras olacaktır.

Aynı durumu para politikası alanında da gözlemlemiş bulunuyoruz. Merkez bankaları bazen gayriresmi, bazen ise daha resmi şekilde olmak üzere, kendi aralarında işbirliğine gitmiştir. Bu işbirliğinin bir örneği faizlerin koordineli bir şekilde indirilmesi, diğer bir örneği ise geçici karşılıklı döviz takas sözleşmeleri olmuştur. Maliye politikası alanında da benzer bir durum söz konusudur. Gerekli mali imkânlarla sahip olan ülkeler, IMF’nin tavsiyesine uygun olarak, GSYİH’lerinin %2’si tutarında küresel mali canlandırıcı önlemler almışlardır. Bu canlandırıcı önlemlerin sağladığı büyüme artışının üçte birinin bizzat bu koordinasyon çalışmaları sayesinde mümkün olduğunu düşünüyoruz. Daha geç bir aşamada ise, finans sektöründeki sorunlara ortak çözümler bulunmasına yönelik çabaların başlamakta olduğuna şahit olmuş bulunuyoruz.

Günümüzün küreselleşmiş dünyasında, küresel ekonomik politikaların sadece az sayıda ülkeden oluşan küçük bir grubun ilgilendiği bir konu olması artık mümkün değildir. Bu yeni gerçeğe paralel olarak, geçtiğimiz yıl gerçekleşen en büyük değişimlerden biri, dinamik yükselen ekonomilerin de dahil olduğu bir grup olan G-20’nin ön plana çıkması olmuştur. Uygulanan politikaların dünyanın dört bir yanında yoğun bir şekilde koordine edilmesi, G-20’nin liderliği sayesinde mümkün olmuştur. G-20 liderleri geçtiğimiz günlerde Pittsburgh’da bir araya gelerek, tüm dünyanın ortak menfaatlerinin ulusal politikalara ilişkin kararlarda daima dikkate alınması gerektiğini vurgulamıştır.

Yakaladığımız bu ivmeyi devam ettirmeliyiz. Her ne kadar G-20’nin temsil gücü G-7’ye kıyasla daha yüksek olsa da, başta Afrika ülkeleri olmak üzere pek çok ülke halen sürecin dışındadır. Fonun 186 üyesi vardır. Bunlar arasında ekonomik açıdan marjinal bir konuma düşmüş milyarlarca insanın fakirlik içinde yaşadığı düşük gelirli ülkeler de bulunmaktadır. Bu insanlar da söz hakkına sahip olmalıdır. Bu insanların da küresel ekonomiden pay almaya hakkı vardır. Dolayısıyla, dünyanın tüm ülkeleri arasında işbirliği yapılmasına ihtiyacımız vardır.

IMF, benzersiz görev tanımı nedeniyle, işbirliğini yönlendirmek açısından ideal bir konumdadır. Geçmişteki başarılarımızın üzerine yeni şeyler inşa ettik, geçmişteki hatalarımızdan ders aldık, ve tüm bu süreç boyunca kurucularımızın bize verdiği görevi, küresel ekonomik istikrarı ve bununla birlikte barışı ve refahı sağlama görevini en iyi şekilde yerine getirmeye çalıştık.

Peki geçtiğimiz yıl neleri değiştirdik? Müsaadenizle en önemli konu başlıkları üzerinde durmak istiyorum.

- Acil durumlarda sunduğumuz finansman imkânlarının miktarını, Asya krizi sırasında taahhüt edilen miktarın iki katının da üzerine çıkararak ciddi ölçüde arttırdık ve kredi alan tüm ülkelerin kullanım limitlerini iki katına çıkardık.
- Özel Çekme Hakları mekanizmasını kullanarak, küresel ekonomiye 283 milyar dolar değerinde ek likidite enjekte ettik.
- 8 milyar dolarlık kısmı önümüzdeki iki yıl içinde olmak üzere, ayrıcalıklı kredilerimizi 2014 yılına kadar 17 milyar dolar arttırdık ve böylece kriz öncesinde mevcut olan miktarın üç katını dahi aştık ve düşük gelirli ülkelere 2011 sonuna kadar sıfır faizle kredi vermeyi taahhüt ettik.
- Başarılı bir sicile sahip olan ülkelere herhangi bir ilave şart aramaksızın hızlı ve büyük miktarda peşin finansman imkânı veren Esnek Kredi Hattı adında yeni bir mekanizmayı devreye aldık.
- Diğer programlarımızla ilgili olarak, kredi koşullarımızın, sadece makroekonomik istikrar ve büyüme açısından büyük önem taşıyan temel politika önlemleri üzerinde yoğunlaşacak şekilde daha etkin hale getirdik.
- Hem ayrıcalıklı hem de ayrıcalıksız kredi programlarımızı daha yüksek bütçe açıklarıyla uyumlu hale getirdik.
- Programlarımıza en fakir ve en savunmasız durumdaki insanların korunmasına yönelik yeni hükümler ilave ettik.

Çok mesafe katettik, fakat daha yapılacak çok şey var. Pazar günü yapılan toplantıda, Uluslararası Para ve Finans Komitesi, reform yapılması gereken dört önemli alan üzerinde çalışmamızı istedi. Bu alanlar IMF'nin görevi, IMF'nin finansman sürecindeki rolü, çoktarafli gözetim ve yönetim idi. Bu konuların her birine kısaca değineceğim. İzin verirseniz bunları İstanbul Kararları olarak adlandıralım.

İlk olarak, IMF'nin görev tanımını, küresel istikrar açısından önem taşıyan makroekonomi ve finans sektörü politikalarının tamamını kapsayacak şekilde gözden geçirmemiz gerekmektedir. Bu krizin, IMF'nin geleneksel olarak üzerinde yoğunlaştığı alanlar olan cari işlemler ve para hareketleriyle hemen hemen hiçbir ilişkisi yoktu. Yüksek miktarlı ve hızlı sermaye hareketlerinin dünyanın dört bir köşesine ulaşabildiği günümüzde, görev tanımımızın kapsamının genişletilmesi gerekmektedir.

İkinci olarak, Esnek Kredi Hattının başarısını daha da ileriye götürmemiz ve daha fazla sayıda ülkeye sigorta imkânı sunmamız gerekmektedir. Böyle bir imkânın mevcut olmaması, çok sayıda gelişmekte olan piyasayı, aşırı miktarda döviz rezervi tutarak kendi kendini sigortalamaya sevk etmiş bulunmaktadır. Bu ise küresel dengesizliklerin boyutunu artırarak istikrarsızlığa katkıda bulunmaktadır. Bu durumun bir etkisi de, gelecekte daha dengeli bir büyüme sağlanması için gerekli olan ihracata dayalı büyümeden iç talebe dayalı büyümeye geçilmesini zorlaştırmasıdır. Uluslararası Para ve Finans Komitesi, finansman enstrümanlarımızı geliştirmemizin bu sorunun çözümüne katkıda bulunup bulunmayacağını değerlendirmemizi istemiştir. IMF'nin kurucuları, IMF'nin küresel çapta faaliyet gösteren bir nihai kredi mercii olmasını öngörmüştür, fakat ihtiyati rezerv talebiyle karşılaştırıldığında Fonun mevcut kaynakları sınırlıdır.

Üçüncü olarak, Uluslararası Para ve Finans Komitesi, G-20'nin politikaların karşılıklı olarak değerlendirilmesi sürecine IMF'nin katkıda bulunması önerisine destek vermiştir. Bizim için yeni bir çoktarafli gözetim faaliyeti olacak olan bu çalışma, makro-finansal bağlantılar ve ülkeden ülkeye yayılma etkisi üzerinde yoğunlaşması sebebiyle, gözetim gündemimizle uyumludur. Finansal İstikrar Kurulu ile işbirliği içinde yürüttüğümüz yeni Erken Uyarı Çalışmamız da, aşırı dalgalanma risklerini ve kırılabilirlikleri, ülkeler arası bir boyutu da içermesi sebebiyle, daha iyi kavramamıza yardımcı olacaktır.

Dördüncü olarak, Uluslararası Para ve Finans Komitesi, G-20'nin yönetim alanında attığı büyük adımı da desteklediğini açıklamıştır. Bu çerçevede, gereğinden fazla temsil edilen ülkelere gereğinden az temsil edilen ülkelere, dinamik yükselen piyasalar ve gelişmekte olan ülkeler lehine en az yüzde beş oranında kota payı aktarılacaktır. Ocak 2011'e kadar tamamlanacak ve IMF'nin meşruiyetini ciddi ölçüde arttıracak olan bu çalışma, Fonun gelecekte daha etkili olmasına yönelik önemli bir adımdır. Ancak, bir yanda gelecekte yapılacak çalışmalardan bahsederken, şu anda geçmiş reformların hayata geçirilmesi konusunda gecikmeler mevcuttur. 2008 kota ve temsil hakkı reformuna ilişkin olarak 111 ülke tarafından kabul edilmiş olması gereken mevzuat, şu anda sadece 36 ülke tarafından kabul edilmiş durumdadır. İlgili ülkeleri bu konuda mümkün olan en kısa sürede harekete geçmeye davet ediyorum.

Sonuç olarak, geçtiğimiz yıl, hem küresel ekonomi, hem küresel yönetim, hem de IMF açısından çok büyük değişimlere sahne olmuştur. Bu değişimlere ülkeler arası dayanışma ruhu damgasını vurmuştur. Tarihten alınması gereken derslerin son derece açık olduğu

kanaatindeyim. İçe kapanma eğilimi, Büyük Buhranın daha da kötü sonuçlar vermesiyle sonuçlanmıştır. Bu krizde hep birlikte çalışmış olmamız ise, dünyayı çok daha derin bir krizden kurtarmıştır.

Yakalanan bu olumlu ivmenin devam ettirilmesi zorunludur. 186 üye ülkemizi temsil eden sizler, değişmeniz ve kriz sonrasının yeni dünyasına uyum sağlamanız gerektiğinin bilincindediniz. IMF olarak bizler de aynı şeyi yapmamız gerektiğini biliyoruz. IMF'nin *size ait* bir kurum olduğunu lütfen unutmayınız. Bizim görevimiz, *sizin* ihtiyaçlarınıza cevap vermektir, ve bu konuda mümkün olduğunca etkin olmak istiyoruz.

Sayın Governörler, geçtiğimiz yıl büyük başarılarla imza atmış olan bu kurumun başında olmaktan onur duyuyorum. Çalışanlarımıza ve İcra Kurulumuza, profesyonel çalışmaları, işlerine olan büyük bağlılıkları ve yoğun çabaları nedeniyle en derin şükranlarımı sunmak istiyorum.

Nihayetinde, hep birlikte üstlenmiş olduğumuz görev, barış ve istikrarın sağlanmasına ilişkindir. Çalışmalarımız, gezegenimizi paylaşan yedi milyara yakın insanın refahına ve güvenliğine yöneliktir. John Maynard Keynes'in IMF'nin kurulduğu günlerde ifade ettiği üzere, umudumuz "*insanlığın kardeşliğinin sadece bir deyişten ibaret kalmamasını sağlamaktır.*" Şu anda kriz sonrası dönemde dünyamızı yeniden şekillendirmek ve yukarıdaki sözü gerçeğe dönüştürmek konusunda önümüzde tarihi bir fırsat bulunmaktadır.

Teşekkür ederim.